

УДК 330.341.1:378:332.1:005.591.6

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-4263/2024-4-13>**Манн Р.В.***доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри економіки та управління
Черкаського державного технологічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3936-2677>***Боровко А.В.***здобувач ступеня доктора філософії
Черкаського державного технологічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-9146-7022>***Mann Ruslan***Doctor of Economics, Full Professor,
Head of the Department of Economics and Management
Cherkasy State Technological University***Borovko Andrii***Postgraduate Student
Cherkasy State Technological University*

ІНСТРУМЕНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЧНОГО ПАРТНЕРСТВА БІЗНЕСУ ТА ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ У РЕГІОНАЛЬНОМУ ІННОВАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

TOOLS FOR IMPLEMENTING STRATEGIC PARTNERSHIPS BETWEEN BUSINESS AND EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN THE REGIONAL INNOVATION ENVIRONMENT

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена дослідженню інструментів реалізації стратегічного партнерства між бізнесом та освітніми закладами у регіональному інноваційному середовищі. Розглянуто інструменти, за допомогою яких забезпечується співпраця та її результати, включаючи спільні науково-дослідні проекти, освітні програми, інноваційні хаби та стартап-лабораторії. Проаналізовано роль таких партнерств у формуванні кадрового потенціалу бізнес-структур, стимулюванні технологічних інновацій та підвищенні конкурентоспроможності регіональної економіки. Наведено приклади вітчизняних університетів, які реалізують ефективні угоди співпраці з бізнес-структурами, та оцінено економічні результати взаємодії, що підтверджують значний вплив партнерств на розвиток регіональних інноваційних екосистем.

Ключові слова: стратегічне партнерство, дуальна освіта, корпоративні програми, інноваційне середовище, регіональний розвиток, бізнес-освіта.

ANNOTATION

The article is devoted to the study of tools for implementing strategic partnerships between business and educational institutions in the regional innovation environment. It examines various tools and mechanisms that ensure effective cooperation and achieve concrete results, including joint research projects, integrated educational programs, practice-oriented student internships, the creation of innovation hubs, startup laboratories, and technology platforms for testing new solutions. The role of such partnerships in forming highly qualified human resources for business structures, stimulating technological innovation, accelerating the commercialization of scientific developments, and increasing the competitiveness of the regional economy is considered. The experience of domestic universities that successfully implement cooperation agreements with business is highlighted, including Taras Shevchenko National University of Kyiv, National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute», Lviv Polytechnic National University, Odesa Polytechnic National University, Oles Honchar Dnipro National University,

Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, and Sumy State University: SumDU. The economic, educational, and innovative results of the interaction were assessed, confirming the significant impact of strategic partnerships on the development of regional innovation ecosystems, increasing the investment attractiveness of regions, integrating scientific achievements into production processes, and creating a favorable environment for the development of small and medium-sized enterprises. The article emphasizes the importance of a comprehensive approach to the implementation of partnership strategies and the use of various cooperation tools to ensure the sustainable development of the regional economy through the interaction of science, education, and business. The authors emphasize the promising prospects of introducing digital technologies and remote collaboration platforms as an additional tool for strengthening partnerships. The article also considers the possibilities of scaling successful practices at the national level to increase the effectiveness of innovation and integrate Ukrainian regions into global technology networks.

Keywords: strategic partnership, dual education, corporate programs, innovative environment, regional development, business education.

Постановка проблеми. Сучасні виклики глобалізованої економіки та інтенсивний розвиток технологій висувають нові вимоги до взаємодії бізнесу й освітніх закладів, зокрема у площині формування конкурентоспроможного людського капіталу та розвитку інноваційних регіональних екосистем. Освіта перестає бути ізольованою сферою і дедалі більше інтегрується у систему соціально-економічних відносин, виконуючи функцію генератора знань, компетентностей і навичок, що необхідні для забезпечення динамічного розвитку підприємництва, виробництва та суспільства в цілому.

З іншого боку, бізнесові структури зацікавлені у висококваліфікованих кадрах, здатних до креативної діяльності, цифрових трансформацій та впровадження інновацій. Це зумовлює необхідність створення ефективних механізмів і інструментів реалізації стратегічного партнерства між бізнесом і закладами освіти на регіональному рівні. Таке партнерство дає змогу подолати дисбаланс між попитом і пропозицією на ринку праці, сприяє комерціалізації наукових розробок, посиленню інноваційного потенціалу територій.

Особливої актуальності тема набуває в умовах децентралізації та розбудови регіональних інноваційних середовищ, коли від якості взаємодії ключових стейкхолдерів залежить сталий розвиток регіону. Використання ефективних інструментів партнерства дозволяє сформувати освітньо-науково-бізнесові кластери, інноваційні хаби, технопарки, центри трансферу технологій, що виступають драйверами економічного зростання.

У науковому та практичному вимірах дослідження зазначеної проблематики є необхідним для: визначення сучасних моделей співпраці бізнесу та освіти; пошуку дієвих інструментів їх впровадження; вироблення регіональних стратегій інноваційного розвитку; формування механізмів підвищення конкурентоспроможності регіонів на національному та глобальному рівнях.

Отже, дослідження інструментів реалізації стратегічного партнерства бізнесу та освітніх закладів у регіональному інноваційному середовищі має високу теоретичну та практичну значущість, адже спрямоване на інтеграцію освітньої та економічної сфер задля створення сталих умов інноваційного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Міжнародні підходи та огляди інструментів реалізації стратегічного партнерства бізнесу та освітніх закладів у регіональному інноваційному середовищі здійснені Т. Helix: Н. Etzkowitz, L. Leydesdorff [1], систематичні огляди U-I співпраці – М. Perkmann, V. Tartari, M. McKelvey, E. Autio, A. Broström, P. D'Este, R. Fini, A. Geuna, R. Grimaldi, A. Hughes, S. Krabel, M. Kitson, P. Llerena, F. Lissoni, A. Salter, M. Sobrero [2]. Дослідженням правового середовища (Bayh-Dole) і трансфером технологій цікавилися: D. Mowery, R. Nelson, B. Sampat, A. Ziedonis [3]. Інноваційні екосистеми є предметом досліджень: L. Thomas, E. Autio. Управління інноваційними хабами розглядали: J. Guzman, F. Murray, S. Stern, H. Williams.

Серед вітчизняних науковців і колективів, які досліджували інструменти реалізації стратегічного партнерства бізнесу та освітніх закладів у регіональному інноваційному середовищі слід виокремити: Ю. Бажала, О. Головка-Гавришеву, О. Краєвську, С. Сас, О. Захпрова [4]. Регіональні та національні інноваційні екосистеми досліджували: О. Антонюк, С. Давимука.

Підприємницький університет і екосистеми є предметом досліджень Т. Белялова, Е. Аширова.

Постановка завдання. Мета статті – дослідження та систематизація інструментів реалізації стратегічного партнерства бізнесу та освітніх закладів, опис їх ефективності для регіонального інноваційного середовища.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стратегічне партнерство визначається як довгострокова взаємодія між суб'єктами, що базується на спільних інтересах, ресурсах і цілях. У контексті освіти та бізнесу воно передбачає: спільну розробку та реалізацію освітніх програм; обмін знаннями, технологіями та досвідом; спільне фінансування інноваційних проєктів; створення освітньо-наукових кластерів. Формалізовані угоди між підприємствами та освітніми закладами регламентують умови співпраці, включаючи: організацію стажування студентів; спільні науково-дослідні проєкти; використання матеріально-технічної бази бізнесу для навчання. Стратегічне партнерство бізнесу та закладів освіти набуває особливого значення в умовах посилення конкуренції регіонів за інвестиції, людський капітал та технології. Воно виходить за межі традиційних форм співпраці «університет – роботодавець» і трансформується у довгострокові взаємовигідні відносини, що інтегрують освітню, науково-дослідну та інноваційну діяльність у єдину систему. Такий формат взаємодії дозволяє одночасно вирішувати кілька ключових завдань: підготовку кадрів з актуальними компетентностями, прискорення трансферу знань, розвиток регіональних інноваційних екосистем та зміцнення економічного потенціалу територій.

Реалізація стратегічного партнерства бізнесу та освітніх закладів у регіональному інноваційному середовищі має очевидні переваги, перед іншими формами співпраці:

- юридична визначеність;
- можливість залучення інвестицій;
- прозорість взаємних зобов'язань.

Модель, що поєднує теоретичне навчання з практичною підготовкою на підприємстві (дуальна освіта) дозволяє студентам здобувати професійні навички безпосередньо в робочому середовищі, що сприяє підвищенню якості підготовки кадрів, зменшенню розриву між освітою та ринком праці, зростанню мотивації студентів.

Стратегічне партнерство університетів з бізнесом реалізується через програми, ініційовані бізнесом для підготовки або перепідготовки кадрів через внутрішні академії компаній, сертифікаційні курси, спільні магістерські програми. Зазначене актуалізує контент, забезпечує гнучкість формату та прямий зв'язок з потребами бізнесу. На рівні регіонального інноваційного середовища інструменти партнерства сприяють:

- підвищенню конкурентоспроможності регіону;

- формуванню інноваційного мислення серед молоді;
- створенню кластерів знань та технологій;
- зменшенню безробіття через підготовку затребуваних фахівців.

Особливість стратегічного партнерства полягає в його довгостроковому характері та інституціалізованості. Воно ґрунтується на укладених угодах, які передбачають не лише підготовку студентів чи проведення спільних заходів, а й створення спільних дослідницьких лабораторій, бізнес-інкубаторів, інноваційних хабів. Наприклад, Київський національний університет імені Тараса Шевченка реалізує партнерські програми з IT-компаніями «SoftServe» та «EPAM», у межах яких створені освітні траєкторії для студентів і організовані центри підготовки до роботи в сфері інформаційних технологій [5; 6]. Це дає можливість студентам отримувати практичні знання безпосередньо під час навчання, а компаніям – формувати кадровий резерв із високим рівнем готовності до професійної діяльності. Інший приклад – діяльність Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут», який активно співпрацює з промисловими підприємствами регіону. Університет виступає партнером у створенні дослідницьких лабораторій, що працюють над впровадженням енергоефективних технологій і матеріалів для машинобудівної галузі [7]. Завдяки цьому Харківський регіон отримує нові можливості для модернізації промисловості та розвитку інноваційної інфраструктури. Львівська політехніка бере участь у формуванні інноваційного кластеру IT Arena та співпрацює з провідними IT-компаніями регіону. Тут стратегічне партнерство проявляється у створенні дуальних програм, коли частина освітнього процесу відбувається у компаніях, що дозволяє студентам поєднувати навчання з реальною роботою [8]. Для бізнесу це означає доступ до

молодих талановитих спеціалістів, а для університету – підвищення привабливості освітніх програм. Варто також згадати досвід Одеського національного політехнічного університету, який уклав угоди з енергетичними компаніями та працює над створенням регіонального енергетичного інноваційного хабу. Це приклад того, як стратегічне партнерство дозволяє об'єднати освітні, наукові та виробничі ресурси для вирішення конкретних регіональних завдань – у даному випадку модернізації енергетичної інфраструктури Південного регіону.

Таким чином, стратегічне партнерство бізнесу та університетів в Україні має виразно регіональний вимір. Воно дозволяє не лише забезпечити узгодженість освітніх програм із потребами ринку праці, а й формувати нові точки економічного зростання у вигляді кластерів, технопарків та інноваційних екосистем. Важливість цього процесу визначається його впливом на конкурентоспроможність регіонів у національному та міжнародному вимірі, а особливою – довгострокова, системна й інституційно закріплена взаємодія бізнесу та освітніх закладів. Узагальнено інструменти співпраці окремих вітчизняних університетів та бізнесу наведено в таблиці 1.

Аналіз прикладів стратегічного партнерства університетів України з бізнесом свідчить про те, що у регіональному інноваційному середовищі активно застосовуються різні *інструменти співпраці*, які можемо згрупувати за кількома напрямками:

1) *освітньо-практичний напрям*. Найпоширенішим інструментом є дуальні програми та стажування студентів у компаніях. Такі практики реалізуються, наприклад, у Київському національному університеті (співпраця з SoftServe та EPAM) та Львівській політехніці (партнерство з IT-кластерами). Це дозволяє студентам поєднувати теоретичні знання з

Таблиця 1

Приклади стратегічного партнерства університетів України з бізнесом

Університет	Бізнес-партнери	Інструменти співпраці
Київський національний університет імені Т. Шевченка	SoftServe, EPAM	Освітні траєкторії, навчальні центри, стажування
НТУ «Харківський політехнічний інститут»	Машинобудівні підприємства Харківського регіону	Спільні дослідницькі лабораторії, енергоефективні технології
Національний університет «Львівська політехніка»	IT-кластери (IT Arena), GlobalLogic, N-iX	Дуальні програми, інноваційні кластери, бізнес-інкубатори
Одеський національний політехнічний університет	Енергетичні компанії Південного регіону	Регіональний енергетичний інноваційний хаб, спільні наукові проекти
Дніпровський національний університет імені О. Гончара	«Інтерпайп», IT-компанії Дніпра	Спільні освітньо-наукові програми, корпоративні стипендії, стартап-акселератори
Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича	Локальні IT-компанії, регіональні бізнес-асоціації	Освітні програми подвійної підготовки, бізнес-інкубатори, практична підготовка студентів
Сумський державний університет	Sumy Engineering Cluster, фармацевтичні компанії	Технологічні парки, дуальні освітні програми, спільні науково-дослідні центри

Джерело: сформовано автором за джерелами [5; 6; 7]

практичними навичками та швидко адаптуватися до потреб ринку праці;

2) *науково-дослідний напрям*. Університети активно створюють спільні лабораторії, науково-дослідні центри та технологічні парки. Яскравим прикладом є НТУ «ХПІ», де спільно з машинобудівними підприємствами працюють над енергоефективними технологіями, а також Сумський державний університет, який реалізує проекти у рамках Sumy Engineering Cluster;

3) *інноваційно-підприємницький напрям*. Зростає вага бізнес-інкубаторів, стартап-акселераторів та інноваційних кластерів. Так, у Львові діє IT Arena та бізнес-інкубатори на базі університету, а в Дніпрі університет імені Гончара співпрацює з компанією «Інтерпайп» у сфері підтримки студентських стартапів;

4) *регіональна специфіка партнерства*. У кожному регіоні партнерство має свою галузеву спрямованість:

- на Півдні (Одеса) – енергетика,
- на Сході (Харків, Суми) – машинобудування та фармацевтика,
- на Заході (Львів, Чернівці) – IT та креативні індустрії,
- у Центрі (Київ, Дніпро) – поєднання IT, промисловості та стартап-культури.

Таким чином, стратегічне партнерство університетів і бізнесу в Україні є не лише засобом модернізації освіти, а й важливим фактором розвитку *регіональних інноваційних екосистем*. Завдяки цьому створюється середовище, у якому формується нове покоління фахівців, здатних працювати на перетині науки, бізнесу й технологій.

Розглянемо ефективність стратегічного партнерства бізнесу та ЗВО, сформовану за допомогою вищенаведених інструментів та втілену в конкретних проєктах і розробках. Очевидно, що університети отримують додаткові фінансові ресурси через співпрацю з бізнесом, що дозволяє їм розвивати інфраструктуру, оновлювати навчальні програми та впроваджувати новітні технології.

Бізнес отримує доступ до наукових досліджень, інноваційних рішень та підготовлених кадрів, що підвищує його конкурентоспроможність на ринку.

Так, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника у партнерстві з компанією RBC Group реалізував курс з розробки аналітичних додатків у Qlik Sense. Університет отримав безкоштовну ліцензію на використання цієї платформи у навчальному процесі, а також започаткував нову магістерську програму «Менеджмент та цифрові інновації», що поєднує класичні управлінські підходи з сучасними цифровими інструментами [9].

Житомирська політехніка створила Інноваційний хаб «Мережа ЄЦІХ», що включає стартап-студії та лабораторії, сприяючи розвитку цифрових рішень та стартап-екосистеми в регіоні [10].

Як перспектива вдосконалення стратегічного партнерства ЗВО та бізнесу через розбудову інструментів співпраці щорічно проводиться Міжнародний бізнес-форум «Наука-Бізнес-Освіта», який об'єднує науковців, бізнесменів та освітян та має на меті обговорення нових моделей партнерства та інтеграції університетів у стартап-екосистему.

Висновки. Стратегічне партнерство між бізнесом і освітніми закладами є ключовим чинником формування регіонального інноваційного середовища. Ефективне використання договірних механізмів, дуальної освіти та корпоративних програм дозволяє адаптувати освітній процес до потреб економіки, стимулювати розвиток людського капіталу та забезпечити сталий регіональний розвиток. Стратегічне партнерство між університетами та бізнесом в Україні сприяє розвитку інноваційної інфраструктури, підвищенню якості освіти та підготовці конкурентоспроможних кадрів. Це співробітництво приносить вигоди обох сторонам, стимулюючи економічний розвиток та технологічний прогрес.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Etzkowitz H. Leydesdorff L. The dynamics of innovation: from National Systems and "Mode 2" to a Triple Helix of university industry – government relations. *Research Policy*. 2000. Vol. 29. Iss. 2. P. 109-123.
2. Perkmann M., Salandra R., Tartari V., McKelvey M., Hughes A. Academic engagement: A review of the literature 2011-2019. *Research Policy*. 2019. Vol. 50. Issue 1. P. 104-114.
3. Mowery D., Nelson R., Sampat B., Ziedonis A. The growth of patenting and licensing by U.S. universities: an assessment of the effects of the Bayh–Dole act of 1980. *Research Policy*. 2001. Vol. 30. Iss. 1. P. 99-119.
4. Захарова О.В., Настенко О.Р. Стратегічне партнерство бізнесу та освіти як умова активізації розвитку IT-сфери України. *Економіка і організація управління*. 2023. № 2 (50). С. 5-15.
5. Університет співпрацюватиме з провідною IT-компанією України. *Офіційний сайт КНУ*. 2021. URL: <https://knu.ua/news/11497> (дата звернення: 14.05.2024).
6. КНУ імені Тараса Шевченка підписав договір із EPAM Systems. *Вища освіта*. URL: <https://vnz.org.ua/novyny/tehnologiyi/10024-knu-imeni-tarasa-shevchenka-pidpysav-dogovir-iz-epam-systems> (дата звернення: 14.05.2024).
7. Міжнародне співробітництво. *Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»*. URL: <https://www.kpi.kharkov.ua/ukr/mizhnarodni-zv-yazki/mizhnarodne-spivrobitnytstvo> (дата звернення: 15.04.2024).
8. Рішення для агробізнесу, віртуальний друг та симуляція життя програміста: студенти-політехніки створюють власні стартапи. *Національний університет «Львівська політехніка»*. URL: <https://lpnu.ua/news/irishennia-dlia-ahrobiznesu-virtualnyi-druh-ta-symuliatsiia-zhyttia-prohramista-studenty> (дата звернення: 15.04.2024).
9. Факультет управління освоїв аналітику даних разом із Qlik Sense! *Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника*. URL: <https://fu.pnu.edu.ua/2024/02/18/fakultet-upravlinnia-osvoiv-analityku-danykh-razom-iz-qlik-sense> (дата звернення: 15.04.2024).

10. Інноваційний хаб Житомирської політехніки став частиною національної мережі IP&I хабів. *IP office*. URL: <https://nipo.gov.ua/merezha-ip-i-khabiv-zhytomyr> (дата звернення: 15.04.2024).

REFERENCES:

11. Etzkowitz H., Leydesdorff L. (2000) The dynamics of innovation: from National Systems and "Mode 2" to a Triple Helix of university–industry–government relations. *Research Policy*, vol. 29, iss. 2, pp. 109-123.
12. Perkmann M., Salandra R., Tartari V., McKelvey M., Hughes A. (2021) Academic engagement: A review of the literature 2011-2019. *Research Policy*, vol. 50, iss. 1, pp. 104-114.
13. Mowery D., Nelson R., Sampat B., Ziedonis A. (2001) The growth of patenting and licensing by U.S. universities: an assessment of the effects of the Bayh–Dole act of 1980. *Research Policy*, vol. 30, iss. 1, pp. 99-114.
14. Zakharova O., Nastenko O. (2023) Stratehichne partnerstvo biznesu ta osvity yak umova aktyvizatsii rozvytku IT-sfery Ukrainy [Strategic partnership between business and education as a condition for activating the development of Ukraine's IT sector]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia–Economics and management organization*, vol. 2(50), pp. 5-15.
15. Universytet spivpratsiuvatyme z providnoiu IT-kompaniieiu Ukrainy [The university will cooperate with the leading IT companies of Ukraine]. Available at: <https://knu.ua/news/11497> (accessed May14, 2024)
16. KNU imeni Tarasa Shevchenka pidpysav dohovir iz EPAM Systems [KNU named after Taras Shevchenko signed an agreement with EPAM Systems]. Available at: <https://vnz.org.ua/novyny/tehnologiyi/10024-knu-imeni-tarasa-shevchenka-pidpysav-dogovir-iz-epam-systems> (accessed May14, 2024)
17. Mizhnarodne spivrobitnytstvo. Natsionalnyi tekhnichnyi universytet "Kharkivskiy politekhnichnyi instytut" [International cooperation. National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute"]. Available at: <https://www.kpi.kharkov.ua/ukr/mizhnarodni-zv-yazki/mizhnarodne-spivrobitnytstvo> (accessed May15, 2024)
18. Rishennia dlia ahrobiznesu, virtualnyi druh ta symuliatsiia zhyttia prohamista: studenty-politekhniki stvoriliui vlasni startapy [The solution for agrobusiness, a virtual kind of simulation of the programmer's life: polytechnic students create their own startups]. Available at: <https://lpnu.ua/news/rishennia-dlia-ahrobiznesu-virtualnyi-druh-ta-symuliatsiia-zhyttia-prohamista-studenty> (accessed May15, 2024)
19. Fakultet upravlinnia osvoiv analityku danykh razom iz Qlik Sense! [The Faculty of Management has mastered data analytics with Qlik Sense!]. Available at: <https://fu.pnu.edu.ua/2024/02/18/fakultet-upravlinnia-osvoiv-analitu-danykh-razom-iz-qlik-sense> (accessed May15, 2024)
20. Innovatsiynnyy khab Zhytomyr's'koyi politekhniki stav chastynoyu natsional'noyi merezhi IP&I khabiv [The innovation hub of Zhytomir Polytechnic University became part of the national network of IP&I hubs]. Available at: <https://fu.pnu.edu.ua/2024/02/18/fakultet-upravlinnia-osvoiv-analitu-danykh-razom-iz-qlik-sense> (accessed May15, 2024)